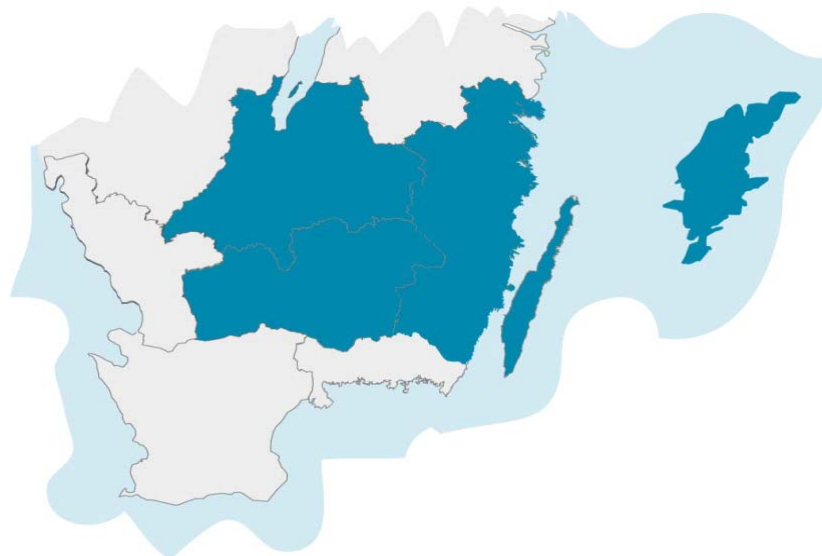

Regional plan för socialfonden 2007-2013

Småland och Öarna

Jönköpings, Kalmar,
Kronobergs och Gotlands län

Förord till den reviderade upplagan

Den regionala ESF-planen ska ses över varje år. Årligen ska strukturfondspartnerskapet uppdateras av ESF-rådet kring regionens finansplan, tillgängliga medel, och hur regionen ligger i förhållande till de mål som satts upp.

Strukturfondspartnerskapet beslutade vid sitt möte den 17 juni 2008 att tillsätta en arbetsgrupp för att arbeta fram ett förslag till revidering av den regionala planen. Gruppen har bestått av strukturfondspartnerskapets ledamöter Göran Johansson, Kira Berg och Eva Nypelius, ESF-rådets representanter Leif Einarsson och Hasse Carlsson samt strukturfondspartnerskapets sekreterare Patric Littorin. Under hösten 2008 har arbetsgruppen arbetat fram förslag på ändringar till en revidering. Två dialogmöten för intressenter att lämna synpunkter utlystes. Ett av dem fick ställas in på grund av få anmälningar, men det andra kunde genomföras i Vrigstad den 13 november. Arbetsgruppens och dialogmötets förslag har legat till grund för de föreslagna ändringarna i revideringen.

Vid strukturfondspartnerskapets möte den 12 december 2008 godkändes arbetsgruppens rapport vilken ligger till grund för det konkreta förslag som utarbetats av ordföranden, ESF-rådet och sekretariatet. Det slutliga godkännandet av den reviderade planen har skett hos Övervakningskommittén.

En viktig del i förändringarna i den regionala planen är det förändrade konjunkturläget. När beslut om revidering togs i strukturfondspartnerskapets junimöte rådde fortfarande ett gynnsamt konjunkturläge, men under hösten 2008 förvärrades läget allvarligt med en global finanskris och många varsel. Utifrån det kom revideringen av den regionala planen lägligt och det är i ljuset av den konjunkturedgången som flera förändringar är gjorda.

Under rubriken Regional analys är de flesta statistiska uppgifter uppdaterade med senast tillgänglig data.

Förord

Denna regionala plan för Europeiska socialfonden (ESF) gäller för Småland och Öarna (Jönköping, Kalmar, Kronobergs samt Gotlands län). Planen har tagits fram med utgångspunkt i det nationella strukturfondsprogrammet (ESF) efter erbjudande till strukturfondspartnerskapet att utarbeta en regional plan. Syftet med planen är att stärka det regionala inflytandet över hur ESF-medlen ska användas i regionen.

På uppdrag av det regionala strukturfondspartnerskapets ordförande har en skrivargrupp, bestående av representanter från de aktörer i respektive län som har det regionala utvecklingsansvaret, tagit fram planen i ett nära samarbete med Svenska ESF-rådet.

I gruppen har följande personer ingått:

Regionförbundet i Kalmar län:	Camilla Håkansson Helena Nilsson Lena Westman
Regionförbundet i Jönköpings län:	Marlene Ockander
Gotlands kommun:	Karin Wiberg
Regionförbundet södra Småland:	Lena Lernå Sara Nilsson Anders Unger
Svenska ESF-rådet, Jönköping:	Leif Einarsson Hasse Carlsson

Denna grupp har utgjort stommen i skrivandet, men även andra intresserade lokala och regionala aktörer har kunnat ta del av arbetet. Två dialogmöten arrangerades i Vrigstad respektive Oskarshamn med god uppslutning från bl.a. kommuner, länsstyrelser, regionförbund, arbetsmarknadens parter, arbetsförmedlingar, försäkringskassa, näringslivsorganisationer, företrädare från den sociala ekonomin och utbildningsanordnare. Vid dessa möten kunde deltagarna ge synpunkter på regionens behov och förutsättningar i relation till socialfondsprogrammets mål och målgrupper. Det har också givits möjlighet för de aktörer som närvarade vid dialogmötena och andra intresserade att lämna skriftliga synpunkter på ett första förslag till regional plan i en remissomgång. Skrivargruppen har så långt det har varit möjligt tagit tillvara de synpunkter som framkommit och införlivat dessa i den slutliga planen.

Den regionala planen har förankrats i det regionala strukturfondspartnerskapet Småland och Öarna. Dialog har förts fortlöpande med ordförande Marie-Louise Hilmersson. Ordföranden deltog också i ett tidigt skede vid de dialogmöten som nämnts ovan, och medlemmarna i partnerskapet har getts möjlighet att ge synpunkter på planen vid flera tillfällen.

Innehållsförteckning

Förord till den reviderade upplagan	2
Förord	3
Sammanfattning	5
3. Regional analys	7
3.1 Beskrivning av regionen	7
3.1.1 Arbetsmarknad och sysselsättning	7
3.1.2 Företagande	14
3.1.3 Utbildningsnivå	16
3.1.4 Ohälsa	17
3.1.5 Ekonomiskt bistånd	19
3.2 Analys av regionens nuläge med avseende på behov och förutsättningar utifrån riktlinjerna för socialfonden i Sverige	19
3.2.1 Regional analys Småland och Öarna	20
3.3 Regional SWOT-analys för Småland och Öarna	25
4. Prioriteringar och genomförande	26
4.1 Programområde 1: Kompetensförsörjning	26
4.1.1 Prioriteringar	26
4.1.2 Kvantifierade målsättningar för Småland och Öarna	27
4.2 Programområde 2: Ökat arbetskraftsutbud	28
4.2.1 Prioriteringar	29
4.2.2 Tänkbar medfinansiering för programområde 2	29
4.2.3 Kvantifierade målsättningar för Småland och Öarna	30
4.3 Kriterier för genomförande av programmet	30
5. Finansiella förutsättningar	31
6. ESF-insatsernas koppling till annat utvecklingsarbete	32
6.1 Regionalt strukturfondsprogram (ERUF)	32
6.2 Tioprocentsregeln medger kombinerade insatser ERUF – ESF	32
6.3 Landsbygdsprogrammet	33
6.4 Nationella fiskeprogrammet	33
6.5 Programmet för livslångt lärande	33
6.6 Programmen för Territoriellt samarbete	34
6.7 Jeremie och Jessica	34
6.9 Ung och Aktiv i Europa	35
7. Övrigt	36
7.1 Strukturfondpartnerskapet och dess sekretariat	36
7.2 Dialogformer vid utlysningar och prioriteringar	37
7.3 Revidering av den regionala ESF-planen	37
7.4 Kommunikationsinsatser i regionen	37
7.5 Uppföljning och utvärdering	37
Bilaga 1	39

Sammanfattning

Europeiska socialfonden ska bidra till en hållbar tillväxt i Småland och Öarna genom att ta tillvara de resurser som finns i regionen och öka beredskapen för de allt snabbare förändringarna på arbetsmarknaden, i syfte att stå väl rustade inför framtiden. Det mervärde som de projekt som beviljas medel ur fonden ska bidra med är innovativa lösningar, flexibla metoder och attitydskapande åtgärder som ökar sysselsättningen och bryter de traditionella mönster som finns på dagens arbetsmarknad.

Denna vision tar sin utgångspunkt i den regionala analysen. Småland och Öarna har traditionellt haft en gynnsam arbetsmarknad med hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet. Den formella utbildningsnivån är låg, vilket bl.a. kan förklaras av tillverkningsindustrins starka ställning i regionen. Om industrin ska kunna fortsätta utvecklas och hantera den ökade konkurrensen i ett globaliserat samhälle, finns stora behov av kompetensutveckling. Också inom andra sektorer såsom exempelvis vård och omsorg samt besöksnäring krävs sådana insatser för att ge sysselsatta personer bättre förutsättningar för yrkesmässig och/eller geografisk rörlighet. Utöver det generella behovet av kompetensutveckling finns också andra karaktärsdrag för Småland och Öarna som ryms inom socialfondsprogrammets målområden. Ett exempel är den könssegregerade arbetsmarknaden som innebär att män och kvinnor till viss del återfinns i olika branscher och sektorer. Ett annat är den låga andelen nyföretagande samt en liten tjänstesektor. Denna problematik hanteras inom Programområde 1 "Kompetensförsörjning".

Den regionala analysen visar att det finns grupper i utanförskap i regionen. Insatser måste göras för dem som befinner sig utan sysselsättning, såsom långtidsarbetslösa och personer med funktionshinder. Detta gäller också för utrikes födda, som är en tillgång på arbetsmarknaden med sin bakgrund och sina kunskaper. Ungdomar som befinner sig i eller riskerar att hamna i utanförskap eftersom de har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden ska särskilt prioriteras. Det finns även en obalans i ohälsotalet, där vissa grupper, såsom exempelvis anställda inom offentlig sektor, drabbas i större utsträckning. Ett stort antal är långtidssjukskrivna och förtidspensionerade som behöver vägar att återkomma till arbetslivet. Målet för Småland och Öarna måste vara att både tillfredsställa arbetsgivarnas behov och samtidigt ta tillvara den arbetskraft som finns i regionen i största möjliga mån. Denna problematik hanteras inom Programområde 2 "Ökat arbetskraftsutbud".

I många stycken är Gotland och Öland i motsatsläge till Småland och öarnas speciella förutsättningar ifråga om näringsstruktur, arbetsmarknad och geografiska läge ska särskilt beaktas.

Fördelningen av ESF-medel i regionen görs baserat på de målgrupper och de två programområden som anges i det nationella strukturfondsprogrammet (ESF). Den regionala planen gör ingen ytterligare begränsning utan välkomnar projektförslag som överensstämmer med det nationella programmet. Särskilda regionala prioriteringar inom de olika programområdena fastläggs emellertid i denna plan, vilka tar sin utgångspunkt i den regionala analys som sammanfattas ovan.

Inom programområde 1 prioriteras kompetensutveckling som motverkar de problem som den regionala analysen pekar på, nämligen den begränsade yrkesmässiga/geografiska rörligheten, det låga nyföretagandet, diskriminering och könsstrukturer samt obalanserade ohälsotal.

Inom programområde 2 ses kompetensutveckling, bransch-/yrkeskontakter, entreprenörskap samt tillvaratagande av befintlig kompetens som viktigt och därmed prioriterat.

Gränsöverskridande samverkan mellan olika branscher, geografiska områden eller myndigheter inom och utanför Småland och Öarna prioriteras. Projektägare uppmuntras till mångfald genom att blanda flera målgrupper i projekten.

Det nationella strukturfondsprogrammet (ESF) har flera beröringspunkter med andra finansieringsprogram, såsom landsbygdsprogrammet, integrationsfonden och programmet för Livslångt lärande. Utgångspunkten bör vara att de olika programmen ska samverka för att uppnå ökad tillväxt och sysselsättning. En särskild ställning har det regionala strukturfondsprogrammet (ERUF), där ett gemensamt strukturfondspartnerskap och samlokalisering av Tillväxtverket och ESF-rådet regionalt kan bidra till synergieffekter och effektivt användande av respektive fonds medel.

3. Regional analys

I det följande presenteras Småland och Öarna med fokus på socioekonomiska aspekter, däribland främst förutsättningar för tillväxt och sysselsättning utifrån arbetsmarknadsfaktorer. Utgångspunkten är den analys som gjorts i det regionala strukturfondsprogrammet för Småland med Öarna (ERUF), kompletterat med statistik som är relevant för ESF-programmet och dess målgrupper. Statistiken är hämtad från SCB där inget annat anges.

3.1 Beskrivning av regionen

Småland och Öarna ligger i sydöstra Sverige. Regionen omfattar fyra län (Jönköping, Kronoberg, Kalmar och Gotland), 34 kommuner och har ca 800 000 invånare.

3.1.1 Arbetsmarknad och sysselsättning

Efter lågkonjunkturen i mitten av 1990-talet har en långsam återhämtning av sysselsättningen skett. För regionen skedde denna inledningsvis i långsammare takt än i riket som helhet. Både Jönköpings och Kronobergs län har haft en utveckling som ligger i nivå med riket, medan Kalmar och Gotlands län har haft en svagare utveckling. I Kalmar län har flera kommuner haft en klart negativ utveckling.

När det gäller utvecklingen för kvinnor respektive män kan det noteras, att mellan 1996 och 2006 har ökningen av antalet sysselsatta kvinnor varit större än ökningen av antalet sysselsatta män i regionen. I riket som helhet är förhållandet jämbördigt.

Sysselsättningsutvecklingen i NUTS 2 och länen 1996-2006, index 1996=100 (Observera att hänsyn inte har tagits till den metodändring som genomfördes 2004 och som innebär en sysselsättningsökning med 1,8 %)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	108	111	110
Riket	112	112	112
Jönköping	111	114	113
Kronoberg	110	114	112
Kalmar	104	105	104
Gotland	104	107	106

Småland och Öarna har genom åren haft en mycket hög andel förvärvsarbetande av befolkningen. I Jönköpings och Kronobergs län var andelen 2006 väsentligt högre än riksgenomsnittet och detta gäller både kvinnor och män i åldersgruppen 20-64 år. Även Kalmar och Gotlands län låg över rikets nivå. Sammantaget hade Småland och Öarna den högsta andelen förvärvsarbetande av alla NUTS 2-regioner. Av kommunerna var det bara Hultsfred, Kalmar och Högsby som låg under riket totalt sett. När det gäller kvinnorna hade förutom dessa kommuner

även Torsås kommun en lägre andel förvärvsarbetande än riket som helhet. Värnamo har en hög andel förvärvsarbetande totalt sett och dessutom förhållandevis liten skillnad mellan kvinnor och män.

Andel förvärvsarbetande av befolkningen i åldern 20-64 år 2006 (%)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	82.8	77.6	80.3
Riket	78.6	74.8	76.7
Jönköping	84.8	79.3	82.1
Kronoberg	83.7	78.5	81.2
Kalmar	80.3	74.8	77.6
Gotland	78.7	75.7	77.2

Delvis som en följd av att en stor del av befolkningen är i arbete har arbetslösheten i Jönköpings och Kronobergs län varit mycket låg under en lång tid. Kalmar har legat på riksgenomsnittet medan Gotland något över. Sammantaget innebär det att Småland och Öarna har haft den näst lägsta arbetslösheten av NUTS-regionerna. Arbetslösheten är lika stor bland kvinnorna som bland männen. I övriga NUTS ligger arbetslösheten lägre bland kvinnorna.

Bland kommunerna är variationerna ganska stora. I Habo var 1.6 % arbetslösa, inklusive personer i konjunkturprogram, i november 2008 medan motsvarande siffra för Västervik, Hultsfred och Gotland var 3,7 %.

Andel arbetslösa inklusive personer i konjunkturprogram av befolkningen 16-64 år, november 2008

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	5.1	5.1	5.1
Riket	6.3	5.7	6.0
Jönköping	4.3	4.5	4.4
Kronoberg	4.6	4.7	4.6
Kalmar	6.2	5.9	6.1
Gotland	6.9	6.6	6.8

Källa: Af

De många varsel som blivit resultatet av den finanskris som startade under hösten 2008 kommer att påverka arbetsmarknadssituationen för flera år framåt. Under perioden från oktober till december 2008 har över 7 500 personer varslats om uppsägning i regionen, värst drabbat är Jönköpings län där drygt 3 700 personer varslats.

Antal varslade september – december 2008

Region	September	Oktober	November	December	Totalt
Småland och Öarna	1 405	2 170	1 896	2 073	7 544
Riket	7 989	19 521	19 907	17 960	65 377
Jönköping	717	903	1 007	1 134	3 761
Kronoberg	58	694	541	321	1 614
Kalmar	497	539	348	589	1 973
Gotland	133	34	0	29	196

Källa: Af

I spåren av konjunktunedgången under hösten 2008 följde en markant ökning av antalet konkurser. En jämförelse mellan december 2008 och december 2007 visar en drastisk ökning av konkurser i regionen, 219 i december 2008 mot 63 motsvarande månad 2007. Alla smålandslän visar på en stor ökning, men det är Jönköpings län som står för den absoluta lejonparten med drygt 60 % av konkurserna i december 2008.

Antalet konkurser, alla företagsformer, jämförelse mellan decembermånaderna 2007 och 2008

Region	Dec -08	Dec -07
Småland och Öarna	219	63
Riket	3 409	965
Jönköping	139	18
Kronoberg	24	9
Kalmar	49	15
Gotland	7	21

Många arbetslösa personer saknar sysselsättning under lång tid. Regionen utmärker sig emellertid med en något mindre andel långtidsarbetslösa i jämförelse med riket som helhet; trots detta är mer än var femte arbetslös person utan sysselsättning längre än sex månader. Även här är Gotland ett undantag, med en andel långtidsarbetslösa som ligger just över riksgenomsnittet.

Långtidsarbetslösa, andel av samtliga arbetslösa samt antal, november 2008

Region	Andel av samtliga	Antal Män	Kvinnor	Totalt arbetslösa
Småland och Öarna	28.7	1 773	1 541	3 314
Riket	31.5	29 981	24 700	54 681
Jönköping	30.0	722	598	1 320
Kronoberg	27.9	357	315	672
Kalmar	26.8	515	459	974
Gotland	32.2	179	169	348

Källa: Af

Andelen utrikes födda av befolkningen är i allmänhet störst i storstadsområdena. Följaktligen har Småland och Öarna en lägre andel än framför allt Stockholm och Sydsverige. Skillnaderna mellan kommunerna är stora. Gnosjö har över 17 % utrikes födda medan Mörbylånga har 4 %. Det är företrädesvis industrikommuner som har höga andelar, främst beroende på att det har varit lättare för personer med utländsk bakgrund att komma in på arbetsmarknaden här än i andra kommuner med en annan näringslivsstruktur. Det bör också understrykas att gruppen ”utrikes födda” inte är homogen, vilket ger olika förutsättningar på arbetsmarknaden.

Generellt sett finns det i regionen fler kvinnor än män som är utrikes födda.

Andel utrikes födda av befolkningen 2007 (%)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	9.9	10.4	10.1
Riket	13.0	13.7	13.4
Jönköping	11.4	12.0	11.7
Kronoberg	11.9	12.0	12.1
Kalmar	7.6	8.1	7.8
Gotland	4.0	4.8	4.4

En viktig del i utrikes föddas integration är att dessa snabbt kommer in på arbetsmarknaden, och själva svarar för sin försörjning. I regioner med god arbetsmarknad är det av naturliga skäl lättare att få arbete än i regioner med sämre arbetsmarknad. Det förefaller också vara så att i regioner där tillverkningsindustrin svarar för en stor del av arbetstillfällena är det förhållandevis lättare att få arbete, än i regioner där andra näringar är mer framträdande och där kraven på kunskap i att såväl tala som skriva svenska är höga. Jönköpings och Kronobergs län är exempel på detta och dessa län ligger i topp i landet när det gäller andel förvärvsarbetande bland utrikes födda.

Trots att andelen förvärvsarbetande generellt är förhållandevis hög bland utrikes födda i Småland och Öarna är skillnaden gentemot personer med svensk bakgrund stor. Här finns kompetens och resurser som inte tas tillvara i dagsläget.

Det är större skillnad mellan andelen förvärvsarbetande kvinnor och män i gruppen utrikes födda än i gruppen med svensk bakgrund. Bland kommunerna kan man notera en extremt liten andel förvärvsarbetande i Högsby kommun.

Andel förvärvsarbete av **utrikes födda**, 20-64 år, 2006 (%)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	65,3	56,3	60,7
Riket	58,4	54,2	56,3
Jönköpings län	68,9	57,8	63,3
Kronobergs län	63,9	57,3	60,5
Kalmar län	59,8	52,0	55,7
Gotlands län	56,0	55,0	55,7

Ett sätt att få en bild av integrationsläget på arbetsmarknaden kan vara att, analogt med metoden för jämställdhetsindex, mäta skillnaden mellan andelen förvärvsarbete bland kvinnor och män som är utrikes födda och motsvarande andel bland kvinnor och män med svensk bakgrund. Småland och Öarna ligger i det fallet i topp tillsammans med Stockholm och Mellersta Norrland. Det hör till bilden att i Mellansverige och i norra delarna av landet är andelen födda utanför Norden avsevärt lägre än i södra delarna av landet. Nordiska medborgare har betydligt lättare att komma in på arbetsmarknaden än övriga utrikes födda.

I Gnosjö kommun förvärvsarbetar männen som är utrikes födda nära nog i samma utsträckning som männen med svensk bakgrund. Extremt åt andra hållet är Högsby kommun där andelen förvärvsarbete bland utrikes födda uppgick till 44 % 2004 medan motsvarande andel för gruppen svensk bakgrund var 78 %.

Andel förvärvsarbete bland utrikes födda i förhållande till personer födda i Sverige 2006 (**kvot utrikes födda/födda i Sverige**)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	0,77	0,70	0,73
Riket	0,71	0,69	0,70
Jönköpings län	0,79	0,70	0,74
Kronobergs län	0,74	0,70	0,72
Kalmar län	0,73	0,67	0,70
Gotlands län	0,70	0,72	0,71

Tabellen ovan visar att det generellt sett är en mindre andel utrikes födda kvinnor än män som förvärvsarbetar.

Även om Jönköpings och Kronobergs län ligger i topp när det gäller andelen utrikes födda förvärvsarbete, finns det områden lokalt som skiljer sig från denna positiva bild. Detta gäller bl.a. för Araby/Dalbo i Växjö kommun och Öxnehaga i Jönköping, kring vilka respektive kommun tecknat lokala utvecklingsavtal med regeringen. Som belysande exempel kan statistik från Araby/Dalbo nämnas. Här har 56 % av de boende utländsk bakgrund, till skillnad från kommunen som helhet där siffran uppgår till 13,9 %. Förvärvsintensiteten är betydligt lägre än kommunsnittet (55 % jämfört med 77,6 % i kommunen) och andelen boende som uppstår

försörjningsstöd är fyra gånger så högt som kommunen i övrigt. Också ohälsotalet är högre i området än kommunen (51,1 jämfört med 30,7 för hela Växjö).

Vad gäller arbetslöshet bland ungdomar 18-24 år, ligger alla län utom Gotland strax över riksgenomsnittet sett till andelen ungdomar bland samtliga arbetslösa. Drygt en femtedel av alla arbetslösa personer är mellan 18 och 24 år.

Statistiken visar att unga män är arbetslösa i större utsträckning än unga kvinnor. Detta är ett faktum som gäller för samtliga län och även för riket som helhet.

Arbetslösa ungdomar 18-24, andel av samtliga arbetslösa, november 2008

Region	Andel av samtliga arbetslösa	Antal Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	25,6	2 016	1 454	3 470
Riket	23,1	21 437	14 517	35 874
Jönköping	27,4	796	571	1 367
Kronoberg	23,8	434	274	708
Kalmar	25,7	623	474	1 097
Gotland	22,3	163	135	298

Källa: Af

Smålandslänen har en mindre andel personer med funktionshinder bland den grupp som är arbetslös, än riksgenomsnittet. Gotlands län utmärker sig med en relativt hög andel jämfört med övriga tre län och riksgenomsnittet.

Arbetslösa personer med funktionshinder, andel av samtliga arbetslösa samt antal, september 2008

Region	Andel av samtliga arbetslösa	Antal Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	10,6	641	584	1 225
Riket	11,9	9 346	8 504	17 850
Jönköping	10,9	224	222	446
Kronoberg	7,4	108	85	193
Kalmar	11,4	224	196	420
Gotland	14,5	85	81	166

Källa: Af

Småland och Öarna kännetecknas, förutom av hög andel förvärvsarbetande, av att tillverkningsindustrin svarar för en hög andel av arbetstillfällena och den privata tjänstesektorn för en relativt sett låg andel. Sedan lång tid tillbaka finns en stark tradition av företagande inom

industrisektorn och fortfarande är antalet tillverkande företag stort. Detta gäller särskilt de västra delarna av Småland som ingår i den så kallade Entreprenörsregionen.

Gotlands län avviker här väsentligt framför allt genom att tillverkningsindustrin betyder relativt lite ur sysselsättningssynpunkt medan offentlig förvaltning och i viss mån personliga tjänster betyder förhållandevis mycket. Emellertid är Gotland befolkningsmässigt det mindre länet varför det är den småländska strukturen som får genomslag i NUTS 2-området. På Öland och Gotland har turismen en stor betydelse. Att mäta detta i termer av antal sysselsatta är emellertid svårt. Dels är branschindelningen inte anpassad för att fånga upp detta, dels är många säsonganställda.

Nutek (nuvarande Tillväxtverket) har i en utredning konstaterat att stora delar av Småland och Öarna är sårbart med hänsyn till dominans av stora företag med låg utbildningsnivå hos de anställda. Nutek konstaterar emellertid samtidigt att sårbara FA-regioner som Älmhult, Ljungby och Oskarshamn är regionalekonomiskt starka. Dominansen av enstaka branscher och företag ger sig särskilt tillkänna på kommunnivå. I regionen finns ett flertal exempel på kommuner som är starkt beroende av något enstaka företag. Beroende på vilken bransch det handlar om drabbas kvinnor och män olika vid neddragningar eller nedläggningar av verksamheter. I Småland och Öarna handlar det ofta om tillverkningsindustrin när det är fråga om stora och dominerande företag, och i de fallen är männen mer utsatta än kvinnorna.

I Gnosjö kommun arbetar 62 % inom industrin och flera andra kommuner är mycket beroende av industrin. Älmhults kommun har en hög andel sysselsatta inom företagstjänster. Detta hänger samman med att en betydande del av IKEA:s verksamhet klassas som tjänster och inte som handel. Näringsgrenen personliga tjänster är mycket omfattande i Borgholms kommun där också jordbruket betyder förhållandevis mycket. I Eksjö svarar vård och omsorg för en tredjedel av sysselsättningen.

Näringsstruktur (förvärvsarbetande dagbefolkning) 2006 i Småland och Öarna och riket

	Småland och Öarna		Riket	
Jord- och skogsbruk	11 557	3 %	77 998	1,8 %
Tillverkning	96 542	25 %	716 244	16,7 %
Energi, vatten och avfall	3 825	1 %	41 436	1 %
Byggverksamhet	22 097	5,7 %	265 931	6,2 %
Handel och kommunikation	65 679	17 %	794 419	18,5 %
Företagstjänster	33 532	8,7 %	604 521	14,1 %
Utbildning	39 161	10,1 %	474 076	11 %
Vård och omsorg	67 722	17,5 %	702 775	16,4 %
Personliga tjänster	22 770	5,9 %	312 486	7,3 %
Offentlig förvaltning	17 648	4,6 %	248 197	5,8 %
Okänd	5 872	1,5 %	52 794	1,2 %
Totalt	386 405		4 290 877	

När det gäller sysselsättningsutvecklingen inom olika näringsgrenar har ökningen under den senaste 10-årsperioden procentuellt sett varit störst inom den privata tjänstesektorn. Ökningen har

dock varit mindre i Småland och Öarna än i riket som helhet. Sysselsättningen inom industrin har ökat något inom regionen medan den har varit oförändrad i riket.

Sysselsättningsutvecklingen inom olika näringsgrenar i Småland och Öarna och riket 1996-2006, index 1996=100

Näringsgren	Småland och Öarna	Riket
Jord- och skogsbruk	89	90
Tillverkning	98	94
Energi, vatten, avfall	104	106
Byggverksamhet	117	122
Handel och kommunikation	112	111
Företagstjänster	138	144
Utbildning, vård och omsorg ^{*)}	113	114
Personliga tjänster	123	127
Offentlig förvaltning	112	112

^{*)} Sammanslagning av näringsgrenarna utbildning och vård och omsorg på grund av förändrad näringsgrenstillhörighet för förskoleverksamheten

Det är viktigt att arbetsmarknaden i en region kan erbjuda en rik variation på arbeten inom olika sektorer. Kvinnor och män kan ha olika behov och olika möjlighet att förvärvsarbeta i olika skeden av livet. Småland och Öarna har med sin näringsstruktur en av de mest könssegregerade arbetsmarknaderna av NUTS 2-regionerna i landet. Bara Norra Mellansverige har en starkare segregering. Av länen i regionen är det bara Gotland som har en i detta avseende mer jämställd arbetsmarknad än riket som helhet.

3.1.2 Företagande

När det gäller andel företagare av de sysselsatta ligger Småland och Öarna något över riket som helhet sett över samtliga sektorer. Trots att det är Småland som förknippas med företaganda är det Gotland som har den högsta andelen företagare i landet. Förklaringen torde ligga i att jordbruket svarar för en hög andel av sysselsättningen på Gotland. Inom jord- och skogsbruk är företagarna i klar majoritet bland de sysselsatta. Företagandet bland kvinnorna är lägre än bland männen. Gotlands län utmärker sig dock med en relativt hög andel kvinnliga företagare, både jämfört med övriga tre län och riket totalt. Av det totala antalet företagare i Småland och Öarna var 26 % kvinnor 2004.

Andel företagare (inklusive företagare i eget AB) av totala antalet sysselsatta 2004 (%)

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	13.1	5.3	9.4
Riket	12.6	5.3	9.1
Jönköpings län	12.0	4.6	8.5
Kronobergs län	13.0	5.2	9.4
Kalmar län	13.6	5.9	10.0
Gotlands län	18.1	7.6	13.0

Enligt Institutet för tillväxtpolitiska studiers (ITPS) årliga undersökning är nyföretagandet relativt sett lågt i Småland och Öarna. Detta gäller både i förhållande till företagsstocken och i förhållande till antalet invånare och oavsett kön. Av de företag som startades i landet 2005 var 82 % inom tjänstesektorn. Industritraditionen i stora delar av regionen kommer till uttryck i att en jämförelsevis stor del av de nya företagen återfinns inom industrisektorn. Sett i förhållande till företagsstocken är emellertid nyföretagandet inom industrin klart lägst av NUTS 2-regionerna.

Ungefär en tredjedel av nyföretagarna är kvinnor. I Småland och Öarna var andelen kvinnliga nyföretagare något lägre än riksgenomsnittet 2005. Kvinnor är i högre utsträckning än män entreprenörer inom branscher och verksamheter som rör tjänster.

Nyföretagande bland personer med utländsk bakgrund ligger något under riksgenomsnittet i regionen, men det intar en mittposition bland NUTS 2-regionerna. 16 % av de nya företagen i Småland och Öarna 2005 startades av personer med utländsk bakgrund.

Antal nystartade företag per 1000 invånare 2007

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	10.0	4.5	8.0
Riket	12.3	6.3	9.9
Jönköping	9.8	4.2	7.5
Kronoberg	9.7	5.2	7.9
Kalmar	9.7	5.2	8.2
Gotland	14.0	5.5	10.5

Källa: ITPS

Nyföretagandet i Småland och Öarna är visserligen lågt, men enligt Nuteks Entreprenörskapsbarometer 2005 är attityden till företagande bland unga i regionen jämförbar med riksgenomsnittet. I åldersgruppen 18-30 år kan 75 % av befolkningen tänka sig att starta ett företag.

3.1.3 Utbildningsnivå

De ungdomar i regionen som inte börjar gymnasieskolan direkt efter grundskolan är mycket få. Samtliga fyra län har bättre utfall än riket, och endast ett par kommuner såsom Hultsfred, Vimmerby och Gnosjö ligger över riksgenomsnittet kring 4 %. Värt att notera är att Älmhult skiljer sig ytterligare med en andel på 6,2 % som inte börjar gymnasieskolan direkt efter genomgången grundskola.

Andel ungdomar som ej börjar gymnasieskolan direkt efter grundskolan 2006

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Riket	2.5	2.2	2.4
Jönköping	1.3	0.9	1.1
Kronoberg	2.1	1.5	1.8
Kalmar	2.1	1.9	1.9
Gotland	1.9	1.4	1.7

Låg utbildningsnivå går hand i hand med en hög andel förvärvsarbetande inom industrin. Småland och Öarna har bara Norra Mellansverige efter sig när det gäller andelen av befolkningen 25-64 år som har eftergymnasial utbildning. Kvinnorna har i genomsnitt längre utbildning än männen. Inom de sektorer där kvinnor av tradition varit verksamma har det i allmänhet krävts längre utbildning än gymnasieskola. Detta har tidigare inte på samma sätt varit behövligt inom exempelvis tillverkningsindustrin. Efterhand som teknikutvecklingen har accelererat har emellertid kraven på formell utbildning höjts även här. Inget av länen i regionen, och bara de tre småländska residenskommunerna, kommer upp i rikets 35 % med eftergymnasial utbildning. I flera kommuner har mindre än en femtedel sådan utbildning.

Andel av befolkningen i åldern 25-64 år med eftergymnasial utbildning 2007 (%)

	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	25.2	33.7	29.4
Riket	32.4	39.7	36.0
Jönköping	24.9	32.9	28.8
Kronoberg	27.5	36.3	31.8
Kalmar	24.0	33.1	28.4
Gotland	25.2	33.7	29.4

När det gäller övergångsfrekvensen till högskola ligger Småland och Öarna ungefär som riksgenomsnittet sett till den andel som börjar högskolan inom tre år från avslutad gymnasieutbildning, men något under riket om man tittar på andelen som börjar före 26 års ålder. Gotland avviker från de övriga länen i regionen genom att skillnaden i övergångsfrekvens är stor beroende på om man mäter övergången till högskolan inom tre år från gymnasium eller före 26 års ålder.

Anledningen torde vara att ungdomar börjar på högskolan senare än i övriga län. Kalmar kommun ligger med bortemot 60 % övergångsfrekvens högst bland regionens kommuner enligt båda sätten att mäta. Flera av kommunerna kommer inte upp i 40 %.

Övergång till högskolan inom tre år från avslutad gymnasieutbildning respektive övergång före 26 års ålder 2005 (%)

Region	Inom tre år från gymnasium			Före 26 års ålder		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och Öarna	40	50	45	36	50	43
Riket	39	50	45	39	52	46
Jönköping	41	50	45	33	50	41
Kronoberg	41	53	47	34	50	42
Kalmar	42	53	47	40	52	46
Gotland	29	38	34	36	49	43

Källa: SCB respektive Högskoleverket

3.1.4 Ohälsa

En god arbetsmarknad bidrar starkt till att förbättra hälsotillståndet i en region. Jönköpings och Kronobergs län har som tidigare nämnts under en lång tid tidigare haft en god arbetsmarknad och låg arbetslöshet. Detta resulterar i att båda länen ligger i det absoluta toppskiktet både när det gäller ohälsotal och medellivslängd. Sammantaget har Småland och Öarna ett lägre ohälsotal än riksgenomsnittet, men sett per län har Kalmar ett större ohälsotal än riket.

Kopplingen mellan ohälsotal och arbetsmarknad är kanske ännu tydligare på kommunnivå där Värnamo och Gnosjö kommuner ligger i topp bland kommunerna i regionen, medan Högsby, Nybro och Hultsfred kommuner ligger i botten.

Kvinnor har genomgående högre ohälsotal än män, och skillnaden har ökat sedan början av 1990-talet. Man kan peka på flera orsaker till detta. En är det obetalda arbetet, där kvinnorna i lägre grad än männen kan välja vid vilken tidpunkt deras del av arbetet skall göras. En annan orsak kan vara försämrade arbetsmiljö och ökade krav inom kvinnodominerade yrken som i hög utsträckning finns i den offentliga sektorn. Detta i kombination med deltidsarbete och ekonomiskt sämre utfall på utbildning och förvärvsarbete kan antas bidra till kvinnors ökande ohälsotal.

Ohälsotal för män respektive kvinnor, september 2008 (dagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning) sorterat efter ohälsotalet totalt

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Småland och öarna	28,7	42,9	35,7
Riket	29,2	43,8	36,4
Jönköpings län	26,5	40,2	33,2
Kronobergs län	25,6	40,2	32,7
Kalmar län	32,6	47,6	39,9
Gotlands län	30,1	43,8	36,9

Källa: Försäkringskassan

Sjukpenningsohälsotalet ligger mellan 6-9 dagar för män och 9-13 dagar för kvinnor, vilket innebär att det är antalet individer med sjuk-/aktivitetsersättning som utgör den största delen av ohälsotalet. Detta betyder att det krävs mer stimulansåtgärder för att personer ska kunna komma tillbaka till arbetslivet.

Ohälsotal, september 2008, uppdelat för män respektive kvinnor på dagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning

Region	Män			Kvinnor		
	Sjukpenning	Rehab	SA	Sjukpenning	Rehab	SA
Småland och öarna						
Riket	6,2	0,3	22,8	9,9	0,6	33,3
Jönköping	5,7	0,3	20,5	8,2	0,6	31,5
Kronoberg	6,1	0,2	19,3	9,9	0,5	29,7
Kalmar	6,7	0,2	25,6	10,1	0,5	37,0
Gotland	6,1	0,2	23,8	10,1	0,3	33,3

Källa: Försäkringskassan

Mindre än 25 % av alla sjukskrivna är arbetssökande; detta innebär att tre av fyra sjukskrivna har en arbetsgivare som har ansvaret för att rehabilitera sin anställda så att denna kan återgå till arbetet. Flest sjukskrivna finns inom kommunerna, därefter landstingen följt av privat näringsliv medan lägst antal sjukskrivna återfinns inom statlig verksamhet.

Sjukskrivna personer 16-62 år, uppdelat på kön samt antal arbetssökande respektive ej arbetssökande, september 2008

Region	Män		Totalt	Kvinnor		Totalt
	Arbets sökande	Ej arbets- sökande		Arbets sökande	Ej arbets- sökande	
Riket	9 825	40 851	50 676	14 896	67 522	82 418
Jönköping	318	1 391	1 709	386	1 953	2 339
Kronoberg	197	820	1 017	274	1 376	1 650
Kalmar	246	1 115	1 361	310	1 704	2 014
Gotland	68	226	294	84	419	503

Källa: Försäkringskassan

Ytterligare en faktor att ta i beaktande är länens/kommunernas åldersstruktur, vilken innebär 1-2 dagar högre ohälsotal i Kalmar än riksgenomsnittet.

3.1.5 Ekonomiskt bistånd

Samtliga län inom Småland och Öarna ligger strax under riksgenomsnittet gällande antal mottagare av ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen. Ett par kommuner utmärker sig med fler biståndsmottagare än övriga; Högsby (65 per 1000 inv), Tranås (49 per 1000 inv) och Lessebo (46 per 1000 inv). I andra änden av skalan finner vi Habo, Älmhult och Torsås kommuner med endast 18 biståndsmottagare per 1000 invånare.

Region	Män	Kvinnor	Totalt
Riket	38	36	37
Jönköping	37	35	36
Kronoberg	34	32	33
Kalmar	32	29	31
Gotland	41	39	40

Biståndsmottagare i åldern 18 år och över, antal per 1000 inv.

3.2 Analys av regionens nuläge med avseende på behov och förutsättningar utifrån riktlinjerna för socialfonden i Sverige

Riktlinjerna för användningen av socialfondens medel i Sverige slås fast i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Det övergripande målet för det nationella strukturfondsprogrammet (ESF) 2007-2013 är "Ökad tillväxt genom god kompetensförsörjning samt ökat arbetskraftsutbud". Adekvat kompetens i företag samt bättre integration i arbetslivet skall särskilt prioriteras, liksom ungas etablering på arbetsmarknaden.

Programmet är indelat i två programområden med följande mål:

Programområde 1: Kompetensförsörjning

- Bidra till kompetensutveckling som underlättar för sysselsatta kvinnor och män att utvecklas i takt med arbetslivets krav.
- Bidra till ökade kunskaper i arbetslivet om hur diskriminering motverkas och likabehandling främjas.
- Bidra till ökade kunskaper i arbetslivet om hur långtidssjukskrivningar kan förebyggas.

Programområde 2: Ökat arbetskraftsutbud

- Bidra till att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden utvecklas och kommer i arbete eller närmare arbetsmarknaden samt att kvinnor och mäns möjligheter att arbeta utifrån sina egna förutsättningar vidgas.
- Bidra till att underlätta ungas etablering i arbetslivet samt förebygga att unga hamnar i utanförskap.
- Bidra till att underlätta för personer med utländsk bakgrund att etablera sig i arbetslivet.
- Bidra till att underlätta en återgång till arbete för personer som är eller har varit långtidssjukskrivna.

För fullständig information om riktlinjerna, se det nationella strukturfondsprogrammet (ESF). Nedan följer en analys av Småland och Öarnas förutsättningar och behov i förhållande till de två programområdena och de målgrupper som inkluderas i det nationella programmet.

3.2.1 Regional analys Småland och Öarna

Kompetensbehov

Som tidigare konstaterats är den formella utbildningsnivån i regionen låg. Även om den höjts under senare år, kommer inget av länen och bara de tre småländska residenskommunerna, upp i rikets 35 % med eftergymnasial utbildning. I flera kommuner har mindre än en femtedel sådan utbildning. Det generella behovet av kompetensutveckling i länen är därför stort. Genom att höja kompetensnivån i regionen, både bland dem som har sysselsättning och de som idag står utanför arbetsmarknaden, ökar möjligheterna att utveckla sitt arbete respektive att finna sysselsättning. Rörligheten ökar både geografiskt och yrkesmässigt. Sådana insatser får därmed en god effekt också på individnivå, eftersom valfriheten blir större. Det är viktigt att kompetensutvecklingen kommer alla medarbetare till del oavsett utbildningsbakgrund, även om särskild vikt bör läggas vid dem med kortare utbildning.

Arbetsmarknaden för Småland och Öarna sammantaget har historiskt varit gynnsam, med hög sysselsättning och låga arbetslöshets- och ohälsotal. Tillverkningsindustrin är mycket viktig för större delen av Småland och Öarna, både som arbetsgivare och motor för export och handel. Samtidigt gör detta regionen sårbar; flera orter är beroende av få stora arbetsgivare, och i de fall som man beslutar lägga ned produktionen drabbas stora grupper invånare, som ofta är

lågutbildade. De många varsel och nedskärningar som drabbat Sverige under hösten 2008 har slagit hårt mot regionens län.

Utvecklingen av näringslivet pekar mot ökad internationalisering, ökad specialisering och differentiering samt en alltmer diffus gräns mellan produktion och tjänsteindustri. De förändrade marknadsvillkoren kommer att medföra nya utmaningar för merparten av regionens näringsliv. Erfarenheten av tidigare förändringar pekar mot att framtidens näringsliv kommer att bygga på dagens styrkeområden, men bli mer kunskaps- och tjänsteintensiv. För industrin, som av tradition är arbetsintensiv, betyder detta förändrade förutsättningar.

För att även i fortsättningen behålla den gynnsamma arbetsmarknaden och tillverkningsindustrins starka ställning krävs en kompetenshöjning och främjande av positiva attityder gentemot utbildning. De kunskapskrav som idag ställs på den regionala industrin är höga och bör ses i ljuset av den låga utbildningsnivån. Kompetensutvecklingsbehoven inom arbetslivet för de som arbetar inom industrin är i flera fall stora, om industrin ska kunna utvecklas i takt med den förändrade konkurrensen och under rådande konjunkturedgång.

Kompetensutveckling krävs emellertid inte enbart inom industrisektorn; livslångt lärande kan stärka sysselsatta inom alla sektorer. En viktig arbetsgivare i Småland och Öarna är den offentliga sektorn med ett stort antal anställda inom exempelvis vård och omsorg. Ohälsotalet inom dessa grupper är ofta problematiskt, och kompetensutveckling kan spela en roll för att utveckla arbetsuppgifter och bidra till ökad rörlighet. Också upplevelseindustrin, inklusive besöksnäringen har ett behov av en kompetenshöjning. Ett exempel är kultur- och naturturismen som idag bl.a. finns på Öland och Gotland. Försörjningsgraden inom denna sektor är ofta låg, och genom att höja kunskapsnivån skulle de mindre företagen inom denna sektor kunna utvecklas och skapa bättre förutsättningar för sysselsättning.

Den traditionella näringslivsstrukturen har i många fall lett till en kvinnodominerad offentlig sektor och en mansdominerad tillverkande industri. Detta har i sin tur lett till en starkt köns-segregerad arbetsmarknad där kvinnor och män befinner sig inom olika yrken, näringsgrenar och sektorer. Även om många kvinnor idag arbetar inom den privata sektorn, är andelen män i den offentliga ännu liten. För att bryta detta mönster kan kompetensutveckling spela en viktig roll; att höja mäns kompetens på traditionella "kvinnoområden" och vice versa, kan bidra till att strukturen förändras. Även ökade kunskaper om de strukturer som råder och hur dessa kan förändras spelar en viktig roll för de attityder som finns i regionen. Motverkande av alla former av diskriminering bör främjas genom kompetenshöjande insatser.

Samtidigt förstärker den strukturomvandling som påtalats ovan den trend som kunnat skönjas i Småland och Öarna under senare år, nämligen en utbyggnad av den privata tjänstesektorn. Sektorn växer i samtliga län, men fortfarande går det långsammare i regionen än i riket sett som helhet. P.g.a. den hårda konkurrens som industrin utsätts för är det rimligt att anta att tjänstesektorn i framtiden kommer att behöva spela en större roll för regionens tillväxt och sysselsättning, och det är därför av högsta vikt att denna utvecklas. Slutsatsen är att det finns ett behov av att bredda näringslivet för att minska sårbarheten, skapa en mångfald av företag och ett större utbud av arbetstillfällen. Ett starkt och brett näringsliv innebär också en attraktiv arbetsmarknad, vilket i sig är den bästa grunden för företagets kompetensförsörjning.

Ett sätt att göra detta på är att främja etablerandet av nya tjänsteföretag. Även om andelen företagare är stor i många delar av området, är nyföretagandet relativt lågt. Detta trots att intresset för att starta företag exempelvis är lika stort som i riket i helhet bland ungdomar. Genom att främja företagande också inom offentlig sektor skulle företagandet bland kvinnor kunna öka. Att utveckla länens kompetensnivå och attityder samt enskilda individer kring entreprenörskapsfrågor och företagande skulle kunna bidra till att skapa en större tjänstesektor, som i sin tur leder till ökad sysselsättning. En annan fråga som är viktig i relation till företagande är den generationsväxling som kommer att ske inom många småföretag under de närmaste åren; här krävs kompetensutveckling för att nya företagsledare ska kunna ta över. Detta skapar möjligheter att förnya näringslivet i regionen och ge yngre personer nya möjligheter, samtidigt som mångfalden och könsstrukturen i det ofta mansdominerade näringslivet skulle kunna påverkas.

För att kunna hantera de behov som finns inom kompetenshöjning är det viktigt att utveckla alternativa, innovativa utbildningsformer. Med innovativa utbildningsformer menas ett brett spektra av utbildningsalternativ som är flexibla och tillåter en anpassning efter målgruppen. De utbildningsformer som finns redan idag kan vara aktuella, men nyskapande alternativ bör uppmuntras, som kan höja arbetstagarnas kompetens snabbt och effektivt. Här är samverkan med respektive bransch och mellan branscher av högsta vikt; de behov som finns ska i första hand definieras av arbetstagarna/branschen själva ur ett nerifrån-upp perspektiv för att få bästa möjliga verkan. På så sätt kan också en förbättrad matchning mellan arbetstillfällen och utbildning ske. Kompetensutveckling ska kunna ske både formellt och informellt, på arbetsplatsen eller hos en utbildningsanordnare. Metoder för att ta tillvara den informella kunskap som personer redan har genom exempelvis validering bör också utvecklas.

Samverkan i olika former kan skapa nya modeller för kompetensutveckling. Att skapa nätverk inom och mellan branscher ger tillgång till nya kontakter och bidrar därmed till rörlighet på arbetsmarknaden. Samverkan bör inte vara begränsat till branscher eller sektorer; exempelvis skulle nätverk där både offentlig sektor och näringslivet ingår kunna ge spännande synergieffekter. Aktörer inom den sociala ekonomin kan också vara samarbetspartners. Ett exempel där sådan samverkan skulle kunna utveckla nya möjligheter är arbetsrotation, som idag oftast sker inom den egna sektorn eller t.o.m. inom den egna organisationen.

Utanförskap på arbetsmarknaden

I regioner med god arbetsmarknad finns fler möjligheter för de grupper som har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Statistiken visar relativt goda siffror i jämförelse med riket när det gäller arbetslöshet generellt, men också när det gäller arbetslöshet bland personer med utländsk bakgrund, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Jönköpings och Kronobergs län är exempel på detta och dessa län ligger i topp i landet när det gäller andel förvärvsarbetande bland människor med utländsk bakgrund, medan Kalmar ligger närmare riksgenomsnittet och Gotland något över riket. Även om Småland och Öarna har relativt bra siffror, måste målet vara att både tillfredsställa arbetsgivarnas behov och samtidigt ta tillvara den arbetskraft som finns i regionen i största möjliga mån. Detta gäller alla typer av utanförskap.

Dessutom finns det områden inom regionen där utanförskapet är större och inte alltid ger utslag ens på den kommunala statistiken. Sådana områden med segregationsproblem bör få särskild uppmärksamhet. Segregationen inom dessa områden kan brytas genom insatser för ökad sysselsättning, motverkande av diskriminering och arbete för mångfald.

Personer med utländsk bakgrund har en stor potential att kunna berika den svenska arbetsmarknaden med sin bakgrund och sina kunskaper. När det gäller att ta vara på denna kompetens, kan exempelvis validering spela en viktig roll. Validering kan emellertid även användas bland andra grupper i utanförskap. När det gäller personer med utländsk bakgrund bör också nyskapande modeller för svenskundervisning, t.ex. tema/yrkesinriktad undervisning och/eller i kombination med yrkespraktik/anställning utvecklas, för att snabbare kunna förbereda individer för den svenska arbetsmarknaden. Det är viktigt att ta hänsyn till jämställdhetsaspekten i sammanhanget, då statistiken visar att kvinnor oftare än män med utländsk bakgrund är arbetslösa. Denna skillnad är större än skillnaden mellan svenska män och kvinnor. Insatser för kvinnor med utländsk bakgrund bör därmed särskilt beaktas.

Även om arbetslösheten är låg på många håll i området, måste insatser göras för dem som befinner sig utan sysselsättning. Detta gäller i synnerhet för de långtidsarbetslösa och långtidssjukskrivna och förtidspensionerade, som trots insatser från berörda myndigheter inte har lyckats få fotfäste på arbetsmarknaden.

En annan grupp är de säsongarbetslösa, som framförallt är beroende av besöksnäringen och har svårt att finna försörjning året runt. Personer med funktionshinder som står utanför arbetsmarknaden måste också uppmärksammas. Detta gäller i hela regionen, men särskilt på Gotland, där andelen personer med funktionshinder som är arbetslösa är större än i övriga län. Insatser behövs för både män och kvinnor med funktionshinder, då situationen på arbetsmarknaden är likartad för båda könen.

Ungdomar som redan befinner sig i, eller riskerar att hamna i utanförskap bör prioriteras, eftersom det är viktigt att de får möjligheter till egenförsörjning. Särskilt svårt är läget för unga män, som i större utsträckning än kvinnor är arbetslösa. Hamnar man i utanförskap redan som ung kan det vara än svårare att ta sig ur denna situation, och man riskerar att hamna i ett livslångt bidragsberoende. Unga personer utan slutbetyg från högstadium eller gymnasium och ungdomar på det individuella programmet är viktiga målgrupper, men även de ungdomar som hamnar i arbetslöshet efter genomgången utbildning kan behöva stöd. Behovet av arbetslivserfarenhet är stort för alla dessa grupper, varför innovativa utbildningsformer varvat med praktik kan vara en lösning. Olika typer av lärlingssystem kan vara alternativ som bör uppmuntras. Samverkan mellan skola och arbetsliv för en bättre matchning av ungas utbildningsval och arbetsmarknaden kan också bidra till att unga får bättre förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden.

De insatser som görs för att minska utanförskapet på arbetsmarknaden hänger tätt samman med kompetensutveckling. Kompetensutveckling är naturligtvis ett sätt för grupper i utanförskap att finna sysselsättning, eftersom nya kunskaper gör dem mer anställningsbara. Samtidigt kan också kompetensutveckling av redan anställda medföra möjligheter för grupper i utanförskap. Genom att utbilda redan anställda inom programområde 1 får dessa förutsättningar att vidareutvecklas i sitt yrke och kanske ta steget och prova på nya yrken, en ny position eller starta ett företag. Detta

kan i sin tur ge effekter på antalet lediga arbetstillfällen, vilket i bästa fall ger arbetslösa personer chansen att arbeta. Det är därför av stor vikt att programområde 1 och 2 ses i ljuset av varandra. I regionen idag ser vi en brist på arbetskraft i flera delar av regionen och inom vissa yrken, vilket kan vara ett tillväxthinder för många företag. På sikt kan detta få effekter för sysselsättningsnivån, om det innebär att företagen flyttar ut eller inte kan expandera p.g.a. brist på lämplig arbetskraft. En lösning på problemet kan vara att locka till sig den kompetens som behövs från andra regioner eller länder, en annan att främja skraddarsydd kompetensutveckling, främst för de som redan är anställda. Detta kan i sin tur innebära nya möjligheter för de personer som står utanför arbetsmarknaden, samtidigt som bristen på arbetskraft lindras i viss mån. Matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden är ett viktigt inslag.

Ett hållbart arbetsliv innebär att människor orkar arbeta under hela sin arbetsföra ålder utan att utveckla ohälsa samt att hushålla med mänskliga resurser. Kompetensutveckling och återhämtning är i detta sammanhang att betrakta som två återskapande/återuppbyggande processer. På så sätt är hälsa och lärande ömsesidigt beroende av varandra. Befolkningen i Småland och Öarna är visserligen friskare än den genomsnittlige svensken, men trots detta finns det en obalans i ohälsotalet, där de grupper som redan är i utanförskap drabbas i stor utsträckning. Ohälsotalet fördelas inte jämnt över befolkningen utan ser olika ut beroende på geografiskt område, socioekonomisk gruppstillhörighet, kön etc. Anställda inom offentlig sektor är överrepresenterade bland de sjukskrivna. Insatser för att förebygga sjukskrivningar och att ge möjligheter för sjukskrivna att rehabiliteras och återgå till arbete är av högsta vikt. Ett inslag i arbetet kan vara att skapa hälsofrämjande attityder på arbetsplatsen, exempelvis genom utbildning av nyckelpersoner som blir bärare av tanken och kan sprida attityden vidare till sina medarbetare. Då statistiken visar att de flesta sjukskrivna har ett arbete, ligger ett stort ansvar på arbetsgivaren för att dessa personer ska kunna komma tillbaka till sina arbeten. Det är också viktigt att arbetslösa sjukskrivna och förtidspensionerade ges möjligheter att återkomma till arbetsmarknaden.

En viktig aspekt när det handlar om bekämpande av utanförskap är samverkan. Samverkan mellan olika myndigheter har utvecklats under senare år, men kan fortfarande förbättras. Här bör också den sociala ekonomin och sociala företag ses som lämpliga samarbetspartners, som kan skapa arbeten åt grupper i utanförskap. Innovativa metoder bör uppmuntras i alla insatser.

Samverkan kan också ske mellan olika aktörer i större geografiska områden; genom att områden med liknande förutsättningar utbyter erfarenheter och stödjer varandra, kan synergieffekter skapas. Sådant samarbete bör inte stanna vid länsgränserna, utan hela Småland och Öarna bör ses som möjliga partners. Samverkan är också möjlig med aktörer utanför Småland och Öarna, både inom Sverige och transnationellt. På samma sätt skulle samverkan mellan län och kommuner med helt skilda förutsättningar också kunna ge nya idéer för hur man motverkar olika typer av utanförskap.

3.3 Regional SWOT-analys för Småland och Öarna

STYRKOR	SVAGHETER
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Lång tradition av företaganda, kreativitet och mångsyssleri ☐ God tillgång till arbetstillfällen ☐ Stark industrisektor med flera världsledande företag ☐ Stark besöksnäring, främst i kustlänen ☐ Utbildningsanordnare med olika profiler ger god tillgänglighet till utbildning ☐ Sammantaget god arbetsmarknad med hög andel förvärvsarbetande och låg arbetslöshet ☐ Folkrörelseengagemang och nätverksbyggande 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liten privat tjänstesektor ☐ Sårbara arbetsmarknadsregioner ☐ Stora lokala skillnader för arbetslöshet och sysselsättning, även säsongrelaterat ☐ Attityder och strukturer som hindrar förändringar och därmed utveckling ☐ Låg andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning ☐ Luckor i utbudet av utbildning ☐ Låg andel nyföretagande, särskilt bland kvinnor ☐ Könsegregerad arbetsmarknad ☐ Grupper i utanförskap trots god arbetsmarknad
MÖJLIGHETER	HOT
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Outnyttjad arbetskraft i de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden ☐ Stor potential för ökat nyföretagande, även inom offentlig verksamhet ☐ Växande tjänstesektor ☐ Ökad samverkan mellan olika aktörer, såväl regionalt, interregionalt, nationellt som internationellt ☐ Utveckling av innovativa utbildningsmöjligheter 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ökat konkurrenstryck när det gäller industriproduktionen ☐ Arbetskraftsbrist ☐ Fortsatt obalans i ohälsotalet ☐ Fortsatta svårigheter för de grupper som står utanför att etablera sig på arbetsmarknaden ☐ Bristande planering inför generationsväxling inom företag ☐ Matchningsproblem mellan efterfrågan och utbud på arbetsmarknaden

4. Prioriteringar och genomförande

Europeiska socialfonden ska bidra till en hållbar tillväxt i Småland och Öarna genom att ta tillvara de resurser som finns i regionen och öka beredskapen för de allt snabbare förändringarna på arbetsmarknaden, i syfte att stå väl rustade inför framtiden. På en segregerad arbetsmarknad, där kvinnor och män arbetar inom olika sektorer slår dessa förändringar snabbare. Mervärdet som de projekt som beviljas medel ur fonden ska bidra med är därför innovativa lösningar, flexibla metoder och attitydskapande åtgärder som ökar sysselsättningen och bryter de traditionella mönster som finns på dagens arbetsmarknad.

Ledorden för den regionala planen för Småland och Öarna är delaktighet, jämställdhet, integration, nyskapande och samverkan. Dessa ledord ska präglade användandet av medel ur socialfonden i regionen.

4.1 Programområde 1: Kompetensförsörjning

Fördelningen av ESF-medel i regionen görs baserat på de målgrupper som anges i det nationella strukturfondsprogrammet (ESF). För programområde 1 är målgruppen alla sysselsatta, såväl företagare som anställda, medarbetare som chefer inom privat, offentlig och ideell verksamhet.

Den regionala planen gör ingen ytterligare begränsning utan välkomnar projektförslag som överensstämmer med det nationella programmet. För detaljer kring stödbarhet, hänvisas således till detta.

Eftersom Småland och Öarna har stora lokala och regionala skillnader, är det viktigt att varje aktör ges möjlighet att arbeta utifrån sina specifika behov. Insatser bör dock ta utgångspunkt i den regionala analys som finns i planen.

4.1.1 Prioriteringar

Med utgångspunkt i den regionala analysen för Småland och Öarna kommer projekt med ett eller flera av inslagen nedan att prioriteras:

- Kompetensutveckling som skapar förutsättningar för geografisk och/eller yrkesmässig rörlighet, inklusive validering
- Kompetensutveckling som syftar till att stimulera företagande och entreprenörskap, även relaterat till generationsväxling
- Kompetensutveckling som motverkar diskriminering och förändrar traditionella könsstrukturer samt syftar till mångfald i arbetslivet
- Kompetensutveckling av nyckelpersoner för att motverka ohälsa på arbetsplatsen

- Kompetensutveckling som motverkar finanskrisens konsekvenser

Samtliga projekt ska ta hänsyn till jämställdhet och tillgänglighet. Med utgångspunkt i den regionala SWOT-analysen, där bl.a. en könssegregerad arbetsmarknad och grupper i utanförskap konstateras är det av största vikt att beakta lika förutsättningar, inflytande och delaktighet i programmet för berörda grupper på arbetsmarknaden.

Företrädesvis stöds projekt som omfattar kompetensutvecklingsåtgärder för deltagare från flera arbetsplatser. Gränsöverskridande samverkan i och mellan kommuner och län, mellan olika branscher, geografiska områden eller myndigheter inom och utanför Småland och Öarna prioriteras. Här kan särskilt samverkan mellan utbildningsanordnare och näringsliv nämnas. I de fall som det bedöms lämpligt bör också möjligheterna till transnationellt samarbete utredas innan ansökan lämnas in. Impulser utifrån, oavsett om de kommer från andra län eller kommuner eller andra länder, kan utveckla och sprida de metoder som används och stimulera strategisk påverkan.

Kompetensutveckling bör planeras och genomföras i nära samarbete med berörda branscher, för att säkerställa att insatserna stämmer överens med de specifika behov som finns på arbetsmarknaden. Individens delaktighet är av stor vikt.

Innovativa utbildningsformer som är flexibla och kan anpassas efter målgruppen förespråkas särskilt.

4.1.2 Kvantifierade målsättningar för Småland och Öarna

- 1a. Minst 18 600 (riket 200 000) sysselsatta individer skall få ta del av kompetensutveckling.
- 1b. Minst 75 % av projekt med stöd från förprojekteringsfas skall gå vidare till genomförande.
2. Antal individer som deltagit i projekt för att öka kunskapen om hur diskriminering kan motverkas och likabehandling främjas skall uppgå till minst 1 860 (riket 20 000).
3. Antal individer som deltagit i projekt för att förhindra långtidssjukskrivningar skall uppgå till minst 1 860 (riket 20 000).

Antalet fördelar sig per år enligt följande:

År	Antal individer i kompetensutveckling	Antal individer i projekt som motverkar diskriminering och främjar likabehandling	Antal individer i projekt för att förhindra långtidssjukskrivning
2007	0	0	0
2008	2604	260	260
2009	3348	335	335
2010	4092	409	409
2011	4092	409	409
2012	3534	354	354
2013	930	93	93
TOTALT	18 600	1 860	1 860

4.2 Programområde 2: Ökat arbetskraftsutbud

Fördelningen av ESF-medel i regionen görs baserat på de målgrupper som anges i det nationella strukturfondsprogrammet (ESF). För programområde 2 är målgruppen personer som

- a) är helt arbetslösa sedan minst ett år med särskilt fokus på personer med utländsk bakgrund (minst 3 månader för personer i åldern 18-24 år), eller
- b) är helt eller delvis sjukskrivna sedan minst 6 månader, eller
- c) har hel eller delvis sjuk- och aktivitetsersättning, eller
- d) erhåller ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen eller introduktionsersättning, enligt lag om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, för sin försörjning, eller
- e) är unga och befinner sig i övergången mellan studier och arbetslivet

Den regionala planen gör ingen ytterligare begränsning utan välkomnar projektförslag som överensstämmer med det nationella programmet och bekämpar alla former av utanförskap. För detaljer kring stödbarhet, hänvisas således till detta.

Eftersom Småland och Öarna har stora lokala och regionala skillnader, är det viktigt att varje aktör ges möjlighet att arbeta utifrån sina specifika behov. Insatser bör dock ta utgångspunkt i den regionala analys som finns i planen.

4.2.1 Prioriteringar

Med utgångspunkt i den regionala analysen för Småland och Öarna kommer projekt med ett eller flera av inslagen nedan att prioriteras:

- Kompetensutveckling för personer i utanförskap med mål att nå egenförsörjning
- Tillvaratagande av befintlig kompetens hos personer i utanförskap, exempelvis genom validering
- Utveckling av bransch-/yrkeskontakter för personer som befinner sig i/riskerar att hamna i utanförskap
- Främjande av entreprenörskap och företagande som ett sätt att motverka utanförskap
- Mångfald genom att blanda målgrupper

Projekt som vänder sig till ungdomar i åldersgruppen 16-24 år, d.v.s. både redan arbetslösa ungdomar och de som riskerar att hamna i utanförskap, prioriteras särskilt.

Samtliga projekt ska ta hänsyn till jämställdhet och tillgänglighet. Med utgångspunkt i den regionala SWOT-analysen, där bl.a. en könssegregerad arbetsmarknad och grupper i utanförskap konstateras är det av största vikt att beakta lika förutsättningar, inflytande och delaktighet i programmet för berörda grupper på arbetsmarknaden.

Gränsöverskridande samverkan i och mellan kommuner och län, mellan olika branscher, geografiska områden eller myndigheter inom och utanför Småland och Öarna prioriteras. Projektägare uppmanas till mångfald genom att blanda flera målgrupper i projekten. I de fall som det bedöms lämpligt bör också möjligheterna till transnationellt samarbete utredas innan ansökan lämnas in. Impulser utifrån, oavsett om de kommer från andra län eller kommuner eller andra länder, kan utveckla och sprida de metoder som används och stimulera strategisk påverkan.

4.2.2 Tänkbar medfinansiering för programområde 2

För programområde 2 finns ingen nationell offentlig medfinansiering anvisad från regeringen. Varje enskilt projekt måste därmed finna finansiering som kan komplettera det bidrag som ges från ESF. Endast medfinansiering från offentliga aktörer är möjlig enligt socialfondsprogrammet.

Inom programområde 2 kommer merparten av medfinansieringen troligen att bestå av stöd till projektdeltagarnas försörjning enligt gällande förordningar för arbetsmarknads- och socialförsäkringspolitik. Finansieringen kommer därmed i första hand från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommuner men även andra offentliga finansiärer såsom exempelvis landsting, regionförbund och länsstyrelser kan komma att bli aktuella.

4.2.3 Kvantifierade målsättningar för Småland och Öarna

1. Minst 6 450 deltagare (riket 75 000), varav 1 290 utrikes födda (riket 15 000), 430 unga (riket 5000) och 1 720 långtidssjukskrivna (riket 20 000). Deltagarna fördelas per år enligt följande:

År	Antal	varav utrikes födda	varav unga	varav långtidssjukskrivna
2007	0	0	0	0
2008	903	180	60	241
2009	1 161	232	77	310
2010	1 419	284	95	378
2011	1 419	284	95	378
2012	1 225	245	81	327
2013	323	65	22	86
TOTALT	6 450	1 290	430	1 720

2. Andelen deltagare, som efter avslutat projekt har fått jobb eller upplever att deras möjligheter att få jobb har ökat, skall uppgå till minst 70 %.

3. Andelen deltagare i arbete, 90 dagar efter avslutat projekt skall vara minst 10 procentenheter högre än det viktade genomsnittliga resultatet för Särskilt anställningsstöd och Förberedande utbildningar (eller annan reguljär åtgärd för motsvarande målgrupp), uppdelat för respektive år samt för hela programperioden.

4.3 Kriterier för genomförande av programmet

I det nationella strukturfondsprogrammet (ESF) anges kriterier för genomförande. Projekten skall uppfylla minst ett av följande kriterier:

- 1) främja lärande miljöer
- 2) främja innovativ verksamhet
- 3) främja samverkan samt
- 4) främja strategiskt påverkansarbete

Samtliga dessa kriterier anses vara av stor vikt för de projekt som beviljas medel från ESF i regionen. Som tidigare nämnts under 4.1 och 4.2 är innovativ verksamhet, främst relaterat till utbildningsinsatser och samverkan mellan olika aktörer önskvärda inslag i de projekt som beviljas medel i Småland och Öarna, för båda programområdena. Samtidigt hör både lärande miljöer och strategiskt påverkansarbete ihop med de båda andra begreppen, varför det i detta läge är omöjligt att prioritera det ena före det andra. Projekt som hanterar samtliga fyra kriterier bör därför uppmuntras. För information kring vilka kriterier som är krav vid konkreta projektansökningar, hänvisas till varje enskild utlysning.

5. Finansiella förutsättningar

Programområde 1-Kompetensförsörjning

Småland och Öarna har tilldelats 150 727 889 kr för programområde 1. Dessa pengar växlas upp med lika stor nationell medfinansiering, vilket innebär att de totala medlen (socialfonden + nationell medfinansiering) är 301 445 778 kr.

Programområde 2- Ökat arbetskraftsutbud

Småland och Öarna har tilldelats 322 820 183 kr för programområde 2. Till detta kommer medfinansiering i respektive projekt från offentliga finansiärer. För förprojekteringar är medfinansieringsnivån 25 % och för genomförandeprojekt är medfinansieringsnivån 60 % av den totala projektbudgeten.

Förprojektering

Beviljande av medel för förprojektering är möjligt inom båda programområdena.

Sammanställning

	ESF-medel Småland och Öarna	Nationell offentlig medfinansiering	Summa
Programområde 1	150 727 889 kr	150 727 889 kr	301 445 778 kr
Programområde 2	322 820 183 kr	-	322 820 183 kr

6. ESF-insatsernas koppling till annat utvecklingsarbete

Det nationella strukturfondsprogrammet för socialfonden är endast en del av det utvecklingsarbete som pågår i Sverige. Länen i regionen har sedan tidigare tagit fram olika typer av utvecklingsplaner, såsom exempelvis regionala utvecklingsprogram (RUP) och tillväxtprogram (RTP). Baserat på den näringslivsstruktur och den arbetsmarknad som råder idag, är både kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud centrala delar i den problematik som behandlas i dessa dokument. Socialfondsinsatserna kommer därmed i viss mån att kunna användas för att uppnå den regionala utveckling som man strävar efter i sådana planer.

Regionen berörs emellertid även av en stor mängd insatser från andra program. Programperioden 2007-2013 kommer att innebära en ökad samordning mellan den regionala utvecklingspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och EU:s sammanhållningspolitik. Till detta kommer program inom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), Europeiska fiskerifonden (EFF) och andra gemenskapsprogram.

Utgångspunkten bör vara att de olika programmen ska samverka för att uppnå ökad tillväxt och sysselsättning. Diskussionen kring de olika programmens komplementaritet förs endast generellt; detaljfrågor om avgränsningar och stödbarhet bestäms i många fall först under de olika programmens genomförande. Ett samarbete mellan de olika programmyndigheterna och breda kunskaper bland de tjänstemän som arbetar med beredning och handledning av projekt är en förutsättning för att medlen ska kunna utnyttjas på bästa sätt.

6.1 Regionalt strukturfondsprogram (ERUF)

Programmets mål är att *stärka den regionala konkurrenskraften för att uppnå en hållbar tillväxt*, medan syftet är att *tillvarata regionens resurser och förmåga för att skapa en tillväxt- och utvecklingsbefrämjande miljö*. Detta ska ske genom stöd till den handlingskraft som finns och genom att utrymme för nytänkande och innovativa lösningar skapas. Programmet ska stimulera strukturpåverkande insatser för att öka regionens samarbete och dynamik. Det regionala strukturfondsprogrammet för Småland och Öarna omfattar två olika insatsområden: ”tillgänglighet” samt ”innovation och förnyelse”.

Det gemensamma regionala strukturfondspartnerskapet och samlokaliseringen av de regionala förvaltande myndigheterna Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket säkerställer att de båda programmen samordnas så att synergieffekter kan uppnås samt att insatser hamnar i rätt program vid oklarheter.

6.2 Tioprocentsregeln medger kombinerade insatser ERUF – ESF

Regelverket för 2007-2013 (Rådets förordning (EG) nr1083/2006, artikel 34.2) medger att ett belopp motsvarande upp till 10 % av budgeten för varje insatsområde får användas för att finansiera sådana insatser som faller inom ramen för den andra strukturfonden, dvs. i detta fall den Europeiska regionalfonden. Denna flexibilitet skall utnyttjas inom programmets

insatsområden exklusive insatsområdet för tekniskt stöd under förutsättning att dessa insatser är nödvändiga för att insatsen ska kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt och har direkt samband med denna. Huvudprincipen är dock att den Europeiska socialfonden medfinansierar de insatser som faller inom ramen för regelverket för denna fond och vice versa för den Europeiska regionala utvecklingsfonden.

6.3 Landsbygdsprogrammet

Insatser för att gynna landsbygdens utveckling genomförs både inom Landsbygdsprogrammet och inom ramen för det regionala strukturfondsprogrammet (ERUF) samt i viss mån det nationella strukturfondsprogrammet (ESF). Vägledande för avgränsningar mellan programmen är att Landsbygdsprogrammets målgrupper är snävare avgränsade i EU:s regelverk samt att åtgärderna är riktade mot ett mer avgränsat territorium. Vidare kommer Landsbygdsprogrammets åtgärder inom de fyra axlarna i första hand att utgå från landsbygdens resurser, lokala utvecklingsförutsättningar och mikroföretagande/småföretagande inom dessa ramar. Det är framför allt inom landsbygdsprogrammets axel 3 som berör ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv samt en ökad livskvalitet som skärningspunkter mot strukturfondsprogrammen finns. Kompetensfrågor som rör landsbygdens utveckling hamnar i första hand inom ramen för landsbygdsprogrammet, om inte de socialfondens regionala planer bedömer sådana insatser som nödvändiga i förhållande till regionens behov. Samarbete mellan Länsstyrelserna och ESF-rådet ska ske, så att varje fond utnyttjas på bästa sätt och dubbelfinansiering undviks.

6.4 Nationella fiskeprogrammet

Europeiska fiskerifonden (EFF) kan bidra till större strategiska satsningar som rör främjande av företagande, tillväxt och innovationer på landsbygden i syfte att stärka konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning, t.ex. den framväxande fisketurismen och strukturer runt denna liksom kringverksamheter till ett småskaligt kust- och inlandsfiske; det kan handla om livsmiljö, kommunikationer, handel, hamnar, information, kompetensuppbyggnad m.m. Genom sådana insatser kan också arbetsmarknaden och sysselsättningsutvecklingen stärkas.

Inom EFF stöds framför allt traditionell fiskenäring, men även diversifiering av verksamhet bl.a. i särskilda fiskeområden. Också detta program kan liksom ESF stödja kompetensutveckling, men programmet är geografiskt avgränsat till att gälla endast fiskeområden.

6.5 Programmet för livslångt lärande

Inom Programmet för livslångt lärande ges möjlighet till ett brett spektra av kompetensutvecklingsinsatser. Programmet bör användas som ett komplement till ESF-programmet, då det stödjer kompetensutveckling genom internationellt utbyte. För kompetensutveckling inom skolans värld kan programmet ses som en möjlighet, men då sådana insatser endast kan innefatta ett mindre antal deltagare, ersätter det inte den breda ansats som ESF-programmet tillåter. Programdelen ”Leonardo da Vinci” bör särskilt undersökas i de fall som rör kompetensutveckling genom praktik i utlandet, både för gymnasieungdomar och vuxna i

yrkesutbildning samt för arbetstagare. Resultat från sådana projekt kan inspirera och vidareutveckla projekt inom ramen för ESF och vice versa, och synergieffekter kan uppstå.

Nya utbildningsmetoder som utvecklas inom ramen för Programmet för livslångt lärande kan vara ett exempel på innovativa utbildningsformer som diskuteras i denna regionala plan, och ett samspel mellan programmen i dessa aspekter är därför berikande i tillämpbara fall.

6.6 Programmen för Territoriellt samarbete

Det nya målet för territoriellt samarbete utgör fortsättningen på gemenskapsinitiativet Interreg, men har getts en högre status och utgör 2007-2013 ett av tre mål inom EU:s sammanhållningspolitik. Samtliga län i Småland och Öarna omfattas av minst två program för territoriellt samarbete. Programmen inkluderar tre gränsregionala program (Öresund, Kattegatt, Skagerack samt Södra och Mellersta Östersjön), två transnationella (Nordsjön och Östersjön) samt ett interregionalt (Interreg IV C).

Programmen bygger på samarbete med regioner i andra länder och har på så sätt en större europeisk dimension att ta hänsyn till när det gäller val av ämne och konkretionsgrad. Samtliga har en begränsad inriktning på kompetens och sysselsättningsfrågor, men kan trots detta bidra till goda förutsättningar för en god arbetsmarknad och sysselsättningsutveckling, exempelvis genom fokus på olika näringslivssektorer, företagande etc. De olika Interreg-programmen har dessutom ofta en strukturell relaterad ansats, snarare än individbaserad, varför skiljelinjerna mellan en insats finansierad av Mål 3 Territoriellt samarbete respektive ESF torde vara relativt lätta att dra. Insatser genom Interreg kan dock utveckla tillväxten de regioner där ESF-programmet verkar, genom utbyte och samarbete med andra europeiska regioner. Särskild beröring uppstår i de fall som gränsregionala program behandlar frågeställningar som handlar om en gränsöverskridande arbetsmarknad.

6.7 Jeremie och Jessica

JEREMIE är ett gemensamt initiativ från EU-kommissionen, EIB och EIF (European Investment Fund) för att erbjuda marknadskompletterande finansiella instrument inom ramen för det kommande strukturfondsprogrammet. Syftet är att - med strukturfondsmedel, nationella medel och eventuella lån från EIF/EIB - utveckla och förbättra små- och medelstora företags tillgång till finansiering och riskkapital. Sådana åtgärder ligger främst inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen (ERUF), men förbättrade finansiella tillgångar för företag kan bidra till ökad tillväxt och sysselsättning och därigenom också få inverkan på socialfondens målgrupper.

JESSICA är ett initiativ från EU-kommissionen, EIB och Europarådets utvecklingsbank för att främja hållbar utveckling i stadsmiljö. Eftersom programmet främst handlar om investeringar i storstadsmiljöer är insatser i Småland och Öarna troligen inte aktuella.

6.8 Europeiska integrationsfonden

Fondens resurser ska förbättra samarbetet inom EU på integrationsområdet, detta genom att bland annat öka utbytet av goda exempel. Fonden ska också stödja utbildningsinsatser kring medborgarkunskap, språk, historia och kultur. Fondens insatser innefattar invandrade personer med uppehållstillstånd.

Insatser inom ESF-programmet som berör utländska personers etablering på arbetsmarknaden bör kunna få inspiration av aktiviteter gjorda med stöd från integrationsfonden; på samma sätt skulle eventuellt lyckade insatser finansierade av socialfonden kunna fungera som goda exempel som kan spridas inom ramen för denna fond.

6.9 Ung och Aktiv i Europa

Programmet ”Ung och Aktiv i Europa” är EU:s ungdomsprogram. Målet med programmet är att öka ungdomars delaktighet i samhället, främja europeiskt medborgarskap, kulturell mångfald och inkludering av unga med begränsade möjligheter. Därmed kan programmet till viss del användas av och för samma grupp ungdomar som socialfonden prioriterar. Inom ramen för ”Ung och aktiv i Europa” kan ungdomar utveckla kunskaper och erfarenheter som kan komma dem tillgodo vid inträde på arbetsmarknaden exempelvis genom att delta i kortare ungdomsutbyten med andra länder eller att åka som volontär till ett annat EU-land.

Programdelen ”Europeisk volontärtjänst” bör särskilt undersökas i de fall som rör kompetensutveckling genom arbete/praktik i utlandet för ungdomar. Också andra projekt inom programmet skulle kunna ge inspiration och idéer till eller samverka med socialfondsprojekt.

7. Övrigt

7.1 Strukturfondpartnerskapet och dess sekretariat

Strukturfondpartnerskapet Småland och Öarna som omfattar Gotlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län, har inrättats inom ramen för förvaltningen av EG:s strukturfonder enligt Lag (2007:459) om strukturfondpartnerskap. Partnerskapet består av 15 ledamöter, varav åtta förtroendevalda representanter för kommuner och landsting i berörda län, tre företrädare för arbetsmarknadens organisationer, två företrädare för berörda länsstyrelser, en företrädare för berörda länsarbetsnämnder samt en representant för intresseorganisationer och föreningar. Ordförande har utsetts av regeringen efter ett nomineringsförfarande, och därefter har ledamöter och sekreterare utsetts av ordföranden. Förordnandet av ledamöter gäller till och med den 31 december 2010.

Prioriteringen mellan projekt görs av det regionala strukturfondpartnerskapet, varefter ESF-rådet tar ett formellt beslut enligt partnerskapets prioriteringar.

Strukturfondpartnerskapet Småland och Öarna består av:

Björn Jansson	Gotlands kommun
Eva Nypelius	Gotlands kommun
Lars Isaksson	Regionförbundet Jönköpings län
Esse Petersson	Regionförbundet Jönköpings län
Leif Larsson	Regionförbundet i Kalmar län
Kira Berg	Regionförbundet i Kalmar län
Marie-Louise Hilmersson, ordf.	Regionförbundet södra Småland
Eva Löfqvist	Regionförbundet södra Småland
Göran Bäckstrand	LRF
Göran Johansson	LO
Harald Hjalmarsson	SKL
Anne-Li Fiskesjö	Länsstyrelsen i Kalmar län
Anders Granat	Länsstyrelsen i Gotlands län
Gudrun Kristianson	Arbetsförmedlingen
Barbro Holmgren-Lange	Handikappförbunden

Eftersom samtliga projekt som beviljas medel ska beakta jämställdhet och tillgänglighet för personer med funktionshinder, krävs det att strukturfondpartnerskapet vid prioritering mellan projekt har kunskap om dessa begrepp och hur de kan te sig i praktiken. Här spelar beredningen av respektive projektförslag stor roll, så att man vid presentationen för strukturfondpartnerskapet särskilt tydliggör dessa aspekter. För detta ansvarar ESF-rådet. Skulle behov av utbildning uppstå, ansvarar strukturfondpartnerskapets sekretariat för att sådan kommer till stånd.

Extern kompetens kommer att knytas till strukturfondpartnerskapet vid behov.

Regionförbundet södra Småland ansvarar för sekretariat och övrig administration för partnerskapets arbete. Strukturfondspartnerskapets ordförande har utsett Patric Littorin som sekreterare.

7.2 Dialogformer vid utlysningar och prioriteringar

Strukturfondspartnerskapet sammanträder minst fyra gånger per år. Sammanträdestider skall normalt fastställas för ett helt kalenderår i sänder. Ordförande kan när så behövs fatta beslut om att kalla till sammanträden utöver dem som finns fastställda i den årliga sammanträdesplanen.

Mötetidpunkter fastställs på ett sådant sätt att en ansökan om stöd skall kunna prioriteras, beslutas och expedieras inom högst fyra månader från det att den aktuella ansökningsomgången stängts.

Vid mötena sker en dialog mellan partnerskapets ledamöter för att komma fram till de prioriteringar som ska göras. Varje ledamot förutsätts vara opartisk gentemot sin egen region eller organisations intressen, och endast bevilja projekt som bidrar till att målsättningarna uppnås.

Vid dessa möten samråder ESF-rådet med strukturfondspartnerskapet om utlysningstexter som ESF-rådet sedan fattar beslut om.

7.3 Revidering av den regionala ESF-planen

Den regionala ESF-planen ska ses över varje år. Årligen ska strukturfondspartnerskapet uppdateras av ESF-rådet kring regionens finansplan, tillgängliga medel, och hur regionen ligger i förhållande till de mål som satts upp. Strukturfondspartnerskapet tar beslut om eventuell revidering av den regionala planen i samråd med ESF-rådet. Även myndigheten själva kan föreslå ändringar. Beredning av förändringar görs av myndigheten, varefter den nya planen ska godkännas av övervakningskommittén. Vid större förändringar bör en dialog föras med de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret i samtliga län.

7.4 Kommunikationsinsatser i regionen

Planering av och beslut om strukturfondspartnerskapets kommunikationsinsatser kommer att tas efterhand under programperioden, baserat på de behov som finns. Strukturfondspartnerskapets insatser kommer att göras i samråd med och komplettera det arbete som görs av ESF-rådet.

7.5 Uppföljning och utvärdering

I det nationella programmet läggs stort fokus på uppföljning och utvärdering av verksamheten, både på program- och projektnivå. Projektägaren ansvarar för uppföljning och utvärdering av

respektive projekt, kopplat till de indikatorer och mål som sätts upp i ansökan. Planen för detta arbete ska framgå redan av projektbeskrivningen.

Också på en övergripande, regional nivå kan emellertid uppföljning och utvärdering bidra till lärande och förbättrade projekt. ESF-rådet ansvarar för att projekten i regionen följs upp och utvärderas på en aggregerad nivå, och det är av stor vikt att strukturfondspartnerskapet får ta del av dessa uppgifter och de slutsatser som kan dras regelbundet. Detta sker bl.a. genom tät kontakt mellan strukturfondspartnerskapet och ESF-rådets regionala kontor. Vid behov av ytterligare uppföljning och utvärdering, finns forskningsresurser att tillgå både inom och utanför Småland och Öarna, exempelvis i form av regionernas FoU-enheter.

Principer för prioritering - socialfonden

Projekt kan prioriteras när Svenska ESF-rådet prövat ansökan mot formella krav, nationella urvalskriterier och förordningsmässiga krav från såväl gemenskapens som nationella regelverk samt överlämnat valbar ansökan till Strukturfondspartnerskapet för prioritering.

Prioriteringen innebär att inlämnade ansökningar jämförs med varandra och nedanstående faktorer tas i beaktande vid Strukturfondspartnerskapets prioriteringsbedömning. Ju fler faktorer projektet uppfyller, desto högre prioritering.

Ansökningar om förprojektering bör innehålla analyser av vilka samarbetspartner som kan finnas i hela Småland och Öarna, vad som tidigare gjorts på området och möjliggöra utveckling av innovativt tänkande.

Ansökningar om förprojektering och genomförande prioriteras

- som har ett regionalt snarare än lokalt perspektiv
- som innefattar gränsöverskridande samverkan mellan branscher eller innefattar såväl privat som offentlig sektor och den sociala ekonomin
- som gynnar utvecklingen av flera parter och/eller flera geografiska delar av Småland och Öarna. Öarnas speciella situation skall beaktas.
- som har insatser som anpassats efter målgruppen och bedöms särskilt innovativa
- som skapar förutsättningar för individer att förbereda sig för framtida förändringar på arbetsmarknaden
- som har en genomtänkt utvärderingsplan och förberedelse för att implementera, permanenta samt sprida resultatet

Projekt som innehåller transnationellt samarbete prioriteras

Genomförandeprojekt som prioriteras redovisar i projektbeskrivningen hur projektet ger positiv påverkan på den regionala utvecklingen – även efter projekttidens slut.

Inom Socialfonden Programområde 1 Kompetensförsörjning prioriteras

Kompetensutveckling

- som skapar förutsättningar för geografisk och/eller yrkesmässig rörlighet inklusive validering
- som syftar till att stimulera företagande och entreprenörskap även relaterat till generationsväxling
- som motverkar diskriminering och förändrar traditionella könsstrukturer samt syftar till mångfald i arbetslivet

Reviderad Regional plan för Socialfonden Småland och Öarna
Antagen av Strukturfondspartnerskapet Småland och Öarna 2009-12-09

- av nyckelpersoner för att motverka ohälsa på arbetsplatsen.
- som motverkar finanskrisens konsekvenser

Projekt som omfattar deltagare från flera arbetsplatser prioriteras.

Kompetensutveckling som planeras och genomförs tillsammans med relevanta branscher prioriteras.

Inom Socialfonden Programområde 2 Ökat arbetskraftsutbud prioriteras projekt

- som innebär kompetensutveckling för personer i utanförskap med mål att nå egenförsörjning
- som tillvaratar befintlig kompetens hos personer i utanförskap t.ex. genom validering
- som innebär utveckling av bransch-/yrkeskontakter för personer som befinner sig i/riskerar att hamna i utanförskap
- som motverkar utanförskap genom att främja entreprenörskap och socialt företagande
- som skapar mångfald genom att blanda flera målgrupper

Målgruppen 16 - 24 år prioriteras särskilt.